

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

КОЛІСНИК НАДІЯ ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 378.147: 631.158:316.343.653

**ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ
МЕНЕДЖЕРІВ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ В ПРОЦЕСІ
ВИВЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2016

Дисертацією є рукопис

Робота виконана у Національному університеті біоресурсів і природокористування України Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник доктор педагогічних наук, доцент
Кручек Вікторія Аркадіївна,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України,
доцент кафедри педагогіки

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Нагаєв Віктор Михайлович,
Харківський національний аграрний університет
імені В. В. Докучаєва,
професор кафедри менеджменту організацій

кандидат педагогічних наук, доцент
Андріяко Тетяна Юріївна,
Черкаський факультет
Національного університету
«Одеська юридична академія»,
доцент кафедри суспільних наук

Захист відбудеться «27» жовтня 2016 року о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.004.18 у Національному університеті біоресурсів і природокористування України за адресою: 03041, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 11, навчальний корпус № 10, кімната 221а

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного університету біоресурсів і природокористування України за адресою: 03041, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 13, навчальний корпус № 4, кімната 41а

Автореферат розісланий «24» вересня 2016 року

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

І. М. Буцик

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. На сучасному етапі розвитку ринкової економіки і суспільних відносин зростають вимоги до особистісних і професійних якостей випускників вищих навчальних закладів, які покликані забезпечувати конкурентоспроможність фахівців для їхнього влаштування на роботу та успішного здійснення професійної діяльності. За цих умов вища освіта повинна забезпечувати підготовку менеджерів зі сформованістю якостей, які відображають його ціннісну орієнтацію, професійну компетентність, соціальну спрямованість і можливість задовольняти особисті й суспільні потреби, особи із професійним рівнем, який відповідав би міжнародним вимогам і стандартам.

Важливість формування професійної компетентності майбутніх менеджерів агропромислового комплексу визначають за такими чинниками: специфіка професійних обов'язків, які безпосередньо пов'язані з економічними проблемами в аграрній сфері; зростаючі вимоги ринкової економіки до професійної компетентності фахівців; потреба в розвитку у фахівців системи професійних знань і якостей (комунікабельності, організованості, мобільності, відповідальності).

Аналіз психолого-педагогічної, економічної та соціологічної літератури переконує в тому, що проблема формування професійної компетентності завжди була цікавою для науковців, проте в останні роки вона набула особливої актуальності. Задекларована проблема формування професійної компетентності, окремі її аспекти знайшли висвітлення у наукових доробках багатьох учених: філософсько-методологічного підходу (В. Андрущенко, Ю. Афанасьєв, І. Зязюн, В. Козаков, В. Кремень, М. Михальченко, П. Саух); професійна компетентність як компонент професіоналізму (В. Адольф, О. Дубасенюк, І. Зязюн, А. Маркова, А. Реан); компетентність як рівень кваліфікації спеціаліста (Е. Нікітіна, В. Стрельников); особистісні характеристики готовності до професійної діяльності (Л. Кандибович, А. Ліненко); ключові компетенції фахівців (Е. Климов, Н. Талізін, А. Присяжна); теорію і практику виробничого навчання майбутніх фахівців аграрної інженерної галузі (В. Дуганець); формування професійних якостей майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності у процесі вивчення іноземних мов (Н. Замкова); формування професійної мобільності майбутніх економістів (Є. Іванченко). Водночас недостатньо вивченими залишаються теоретичні і методичні основи проблеми формування професійної компетентності менеджерів агропромислового комплексу.

Дослідження і систематизація науково-педагогічних джерел і дисертаційних досліджень засвідчили відсутність необхідної кількості наукових праць з проблеми формування професійної компетентності менеджерів агропромислового комплексу. Це негативно позначається на професійній підготовці таких фахівців, а згодом і на їхній управлінській діяльності. Актуальними є суперечності, які виникають у процесі професійної підготовки менеджерів. Зокрема, між:

– високими кваліфікаційними вимогами роботодавців до професійної компетентності майбутніх менеджерів агропромислового комплексу і наявними знаннями, вміннями та навичками випускників;

– потенційними можливостями навчального процесу в аграрних вищих навчальних закладах щодо формування професійної компетентності менеджерів і консервативністю підходів до застосування інтерактивних технологій навчання;

– необхідністю підготовки менеджерів агропромислового комплексу з високим рівнем професійної компетентності та нерозробленістю моделі її формування в процесі професійної підготовки.

Актуальність проблеми дослідження, її теоретична й практична значущість, необхідність розв'язання виявлених суперечностей зумовили вибір теми дослідження: **«Формування професійної компетентності майбутніх менеджерів агропромислового комплексу в процесі вивчення економічних дисциплін».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження є складовою теми кафедри методики навчання та управління навчальними закладами Національного університету біоресурсів і природокористування України «Формування професійної компетентності майбутніх економістів у процесі практичної підготовки» (номер державної реєстрації 0113U005255) та ініціативної теми кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України «Теоретико-методичні основи навчально-виховної роботи у природоохоронних та аграрних вищих навчальних закладах» (номер державної реєстрації 0115U003561). Тему дисертаційного дослідження затверджено на засіданні проблемної ради НДІ природничих і гуманітарних наук Національного університету біоресурсів і природокористування України (протокол № 2 від 18.02.2014 р.) та погоджено Міжвідомчою радою з координації наукових досліджень із педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 3 від 25.03.2014 р.).

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити результативність педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх менеджерів агропромислового комплексу в процесі вивчення економічних дисциплін.

Завдання дослідження:

1. Розробити структуру професійної компетентності менеджерів агропромислового комплексу на основі аналізу сучасного стану підготовки майбутніх менеджерів у вищих навчальних закладах.

2. Обґрунтувати сутність поняття «професійна компетентність менеджера агропромислового комплексу» на основі опрацювання психологічної, педагогічної та наукової літератури з означеної проблеми.

3. Визначити та науково обґрунтувати педагогічні умови, які сприятимуть успішному формуванню професійної компетентності менеджерів агропромислового комплексу.

4. Розробити й науково обґрунтувати модель формування професійної компетентності майбутніх менеджерів агропромислового комплексу.

5. Визначити критерії, показники та рівні сформованості професійної компетентності майбутніх менеджерів агропромислового комплексу.

6. Розробити й експериментально перевірити результативність методики формування професійної компетентності майбутніх менеджерів агропромислового комплексу у процесі вивчення економічних дисциплін.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх менеджерів агропромислового комплексу.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх менеджерів агропромислового комплексу в процесі вивчення економічних дисциплін.

Для досягнення поставленої мети й розв'язання завдань використовувався комплекс **методів дослідження**, а саме:

– *теоретичних*: аналіз філософської, психолого-педагогічної та економічної літератури з проблематики дослідження; узагальнення, синтез, індукція та дедукція, систематизація, для об'єктивного оцінювання процесу формування професійної компетентності майбутніх менеджерів агропромислового комплексу;

– *емпіричних*: науково-педагогічне спостереження, опитування студентів, бесіди, інтерв'ювання, анкетування, тестування, метод самооцінки та самоаналізу з метою одержання даних щодо рівня та динаміки сформованості професійної компетентності майбутніх менеджерів агропромислового комплексу та метод педагогічного експерименту для перевірки гіпотези дослідження;

– *статистичних*: критерій Пірсона для перевірки достовірності результатів експериментального дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що:

– *вперше розроблено й обґрунтовано* авторську модель формування професійної компетентності менеджерів агропромислового комплексу в процесі вивчення економічних дисциплін (цільовий, змістовий, організаційний, оцінювально-результативний компоненти), яка враховує структуру, чинники, педагогічні умови та потреби навчальної діяльності для формування професійної компетентності майбутніх менеджерів;

– *визначено та науково обґрунтовано* педагогічні умови, що уможливають упровадження в навчальний процес моделі формування професійної компетентності менеджерів агропромислового комплексу при вивченні економічних дисциплін; структуру професійної компетентності менеджерів агропромислового комплексу (мотиваційно-ціннісний компонент відображає сформованість мотивації, самоактуалізації, позитивне ставлення та пізнавальний інтерес до майбутньої професійної діяльності; когнітивно-процесуальний – теоретичні знання, вміння та навички, які необхідні для виконання професійних завдань; особистісно-рефлексивний компонент містить здатності до самонавчання, саморозвитку, самооцінки та індивідуальні особистісні якості, необхідні менеджерів агропромислового комплексу); визначено критерії (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-процесуальний, особистісно-рефлексивний) і показники; схарактеризовано рівні сформованості професійної компетентності;

– *розроблено* методику формування професійної компетентності майбутніх менеджерів агропромислового комплексу, яка враховує специфіку навчання майбутніх менеджерів агропромислового комплексу у вищому навчальному закладі

(цілісність навчального процесу, яка проявляється в єдності теоретичної та практичної підготовки; систематичному впровадженні в навчальний процес інтерактивних методів, вправ і завдань, що сприяють формуванню професійної компетентності майбутніх менеджерів агропромислового комплексу);

– *уточнено* сутність поняття «професійна компетентність менеджера агропромислового комплексу»;

– *удосконалено* методи та засоби навчання майбутніх менеджерів агропромислового комплексу;

– *набули подальшого розвитку* теоретичні засади відбору та структурування змісту навчального матеріалу в аспекті формування професійної компетентності майбутніх менеджерів агропромислового комплексу в процесі вивчення економічних дисциплін; наукові положення щодо співвідношення теоретичного й практичного навчання у процесі підготовки майбутніх менеджерів агропромислового комплексу.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в їх практичній реалізації у процесі формування професійної компетентності менеджерів агропромислового комплексу. Зокрема, у змістові блоки робочих програм дисциплін «Менеджмент» та «Адміністративний менеджмент» були долучені навчальні заняття, що передбачають поглиблене формування професійної компетентності студентів. Розроблено та запроваджено у навчальний процес методичні рекомендації з питань формування професійної компетентності майбутніх менеджерів агропромислового комплексу у процесі вивчення економічних дисциплін. Результати дослідження можуть бути використані в навчальному процесі вищих навчальних закладів, які здійснюють підготовку фахівців у галузі аграрного менеджменту.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні та методичні положення й результати дослідження обговорено на методичних семінарах і звітних засіданнях кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України (м. Київ, 2013–2015 рр.); оприлюднено на міжнародних науково-практичних конференціях: «Achievement of high school – 2012» (м. Софія, Республіка Болгарія, 2012 р.); «Naukowa mysl informacyjnej powieki – 2013» (м. Пржемисл, Республіка Польща, 2013 р.); «Європейська інтеграція вищої освіти України в контексті Болонського процесу» (м. Київ, 2013 р.); «Теорія та методика професійної освіти: наукові читання імені професора Віктора Сидоренка» (м. Київ, 2014 р.); «1025 річчя історії освіти в Україні: традиції сучасність та перспективи» (м. Київ, 2014 р.); «Актуальні проблеми наук про життя та природокористування» (м. Київ, 2015 р.).

Результати наукового дослідження впроваджено у навчально-виховний процес Національного університету біоресурсів і природокористування України (акт від 06.05.2015 р.), Полтавської державної аграрної академії (довідка № 10-41-02 від 06.05.2015 р.), Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. Петра Василенка (довідка № 01-857 від 24.04.2015 р.) та Білоцерківського національного аграрного університету (довідка № 01-85 від 20.06.2015 р.).

Публікації. Основні положення дисертації, результати дослідження та висновки відображено у 10 наукових працях, з яких 2 статті у наукових фахових виданнях України, 3 статті у наукових фахових виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз даних, 2 статті у наукових виданнях інших держав, 2 тези наукових доповідей та методичні рекомендації.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (198 найменувань, з них 22 іноземними мовами). Загальний обсяг дисертації становить 217 сторінок. Робота містить 21 таблицю, 20 рисунків та 11 додатків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми, визначено об'єкт, предмет, мету, гіпотезу, завдання і методи дослідження, розкрито наукову новизну, практичне значення роботи, відображено дані про апробацію і впровадження результатів дисертаційної роботи, відомості про публікації та структуру дисертації.

У першому розділі **«Теоретичні засади формування професійної компетентності майбутніх менеджерів»** проведено аналіз педагогічної, економічної й методичної літератури з означеної проблеми, визначено та теоретично обґрунтовано сутність поняття «професійна компетентність менеджера агропромислового комплексу», виокремлено її структуру, досліджено сучасний стан і проведено аналіз професійної підготовки менеджерів у процесі вивчення економічних дисциплін, визначено перелік професійно важливих якостей, які необхідні менеджеру агропромислового комплексу у професійній діяльності.

Однією з найвиразніших ознак вищої освіти ХХІ століття є її компетентнісна зорієнтованість, що вже встановилася як наріжне поняття освіти. Нові цілі освіти є пріоритетом державної політики нашої держави, визначеної Національною доктриною розвитку освіти в Україні.

Компетентнісна переорієнтація української вищої освіти є досить актуальною і складною, оскільки реалізація компетентнісного підходу в навчанні тепер лише започатковується, а викладачі ще не мають достатнього досвіду його впровадження у конкретну практичну діяльність. Науково-теоретичну базу дослідження проблеми формування професійної компетентності фахівців закладено у дослідженнях таких учених: А. Вербицького, І. Зязюна, А. Маркової, Н. Ничкало, В. Шепеля, Е. Шорта. Вітчизняні науковці Н. Бабкова-Пилипенко, Н. Бібік, В. Бобров, В. Дуганець, М. Головань, В. Луговий, О. Овчарук, О. Падалка, Д. Черваньов досліджували питання впровадження компетентнісного підходу до економічної підготовки фахівців, а проблема підготовки майбутніх менеджерів знайшла відображення в наукових працях Л. Бондаревої, Н. Боярчук, Л. Дибкової, Л. Сікорської, Т. Фурмана та багатьох інших.

Аналіз наукових досліджень дозволив стверджувати, що проблема підготовки менеджерів агропромислового комплексу є актуальною і постійно перебуває в полі зору дослідників. На нашу думку, варто приділити особливу увагу проблемі виокремлення та обґрунтування змісту професійної компетентності майбутніх менеджерів у процесі вивчення економічних дисциплін.

Проведений аналіз наукових праць Н. Боярчук, В. Вишпольської, Л. Дибкової, І. Литовченко, В. Локшина, Н. Уйсімбаєвої, В. Урського дозволив обґрунтувати сутність поняття «професійна компетентність майбутнього менеджера агропромислового комплексу» як якісну, інтегративну характеристику фахівця, що об'єднує знання етичних норм ведення бізнесу та економічних особливостей агропромислового комплексу, управлінські, організаторські, політичні та соціально-психологічні знання, вміння і навички, а також творче мислення та креативність, готовність іти на ризик і брати на себе відповідальність, уміння передбачати результати діяльності агрофірми, планувати можливі прибутки та збитки в залежності від особливостей агровиробництва, критично оцінювати наслідки власної діяльності.

Для ефективного управління підприємством у нинішніх умовах менеджер агропромислового комплексу має володіти такими характеристиками та якостями: стратегічне, інноваційне мислення; застосування сучасних методів і технологій в процесі управління підприємством; здатність вирішувати нестандартні проблеми та брати на себе відповідальність за прийняті рішення; вміння працювати в команді, підтримувати сприятливу для роботи атмосферу, вміння навчати підлеглих та колег. Все це вимагає побудови структури професійної компетентності менеджерів агропромислового комплексу (рис. 1) й нової організації навчального процесу.

Рис. 1. Структурна схема професійної компетентності майбутнього менеджера агропромислового комплексу

Сформована в результаті навчання професійна компетентність складається з трьох компонентів: мотиваційно-ціннісного, когнітивно-процесуального та особистісно-рефлексивного. Мотиваційно-ціннісний компонент поєднує в собі

сукупність якостей і потреб у вдосконаленні пам'яті, мислення, творчих здібностей. Він передбачає наявність індивідуальної системи цінностей та етичних норм, володіння науковими методами і формами пізнання, позитивне ставлення та пізнавальний інтерес до здійснення майбутньої професійної діяльності в аграрній сфері; здатність до усвідомлення необхідності ставити перед собою нові завдання з метою власного самовдосконалення через активну пізнавальну діяльність.

Когнітивно-процесуальний компонент визначає якість управлінської діяльності. Він містить знання, уміння щодо формування професійної компетентності та здатності менеджера до здійснення управлінської діяльності. Когнітивно-процесуальний компонент проявляється в готовності та здатності на основі спеціальних знань і умінь, орієнтуючись на чітку мету, використовуючи активні методи, підбираючи активні форми професійної діяльності самостійно й об'єктивно вирішувати професійні завдання, проблеми, досягати результатів. Особистісно-рефлексивний компонент відображає готовність і здатність до самонавчання та саморозвитку, наявність особистісних якостей, розвиток яких є вкрай важливим у навчальному процесі з урахуванням тенденцій соціально-економічного розвитку сучасного суспільства. Відкритість, самокритичність, допитливість, відповідальність, організованість, комунікабельність, надійність дозволяють менеджерів агропромислового комплексу спільно з іншими людьми розуміти й оцінювати інформацію про ділові відносини і зв'язки, вирішувати складні професійні завдання, робити правильні висновки.

У результаті дослідження сучасного стану університетської підготовки менеджерів в аграрній галузі встановлено, що професійна підготовка майбутніх фахівців економічного профілю зазвичай відбувається у традиційній формі з недостатнім застосуванням інтерактивних методів і мультимедійного супроводу навчального матеріалу. Доведено, що застосування мультимедійного супроводу під час лекцій концентрує увагу студентів на ключових питаннях теми, а відведення більшої кількості годин на практичні заняття сприяє кращому розвитку організаторських, управлінських якостей і самоконтролю студентів, формуванню готовності до постійного професійного саморозвитку та самовдосконалення. Проведення круглих столів і дискусійних обговорень розвиває у студентів основні етичні характеристики фахівця, навички ораторського мистецтва, комунікативність, мобільність, вміння вирішувати проблемні ситуації та відстоювати власну точку зору, вміння впливати на думку оточуючих та особистісні якості, необхідні успішному управлінню.

У другому розділі **«Науково-методичні аспекти формування професійної компетентності менеджерів у процесі вивчення економічних дисциплін»** обґрунтовано вибір педагогічних умов, які забезпечують ефективне формування професійної компетентності майбутніх менеджерів агропромислового комплексу; розроблено модель формування професійної компетентності майбутніх менеджерів агропромислового комплексу в процесі вивчення економічних дисциплін; визначено критерії, показники та рівні сформованості професійної компетентності майбутніх менеджерів агропромислового комплексу та методика формування професійної

компетентності майбутніх менеджерів агропромислового комплексу у процесі вивчення економічних дисциплін.

Визначено, що найбільш характерними особливостями організації навчально-виховного процесу при підготовці майбутніх менеджерів агропромислового комплексу на засадах компетентнісного підходу є: інтеграція з реальним виробництвом, підвищення ролі господарств у підготовці фахівців; формування професійної самостійності та ініціативності у виборі рішень і пропозицій щодо ефективного розв'язання виробничих завдань і вирішення виробничих ситуацій, відповідальності за прийняті рішення та результат власної і колективної діяльності. Встановлено, що вивчення економічних дисциплін повинно ґрунтуватися на забезпеченні наступності викладання економічних дисциплін, міжпредметних зв'язках, що забезпечить цілісність теоретичних знань і практичних умінь, зокрема професійної компетентності. Формування професійної компетентності майбутніх менеджерів агропромислового комплексу у процесі вивчення економічних дисциплін потребує обґрунтування педагогічних умов, які є обов'язковою ланкою у загальному процесі формування професійної компетентності майбутніх менеджерів під час їхнього навчання у вищому навчальному закладі.

Проаналізувавши різні погляди з досліджуваної проблеми, визначили такі умови для формування професійної компетентності у менеджерів агропромислового комплексу під час професійної підготовки: педагогічні умови, що впливають на мотиваційно-ціннісний компонент – формування стійких мотивів до навчальної діяльності, розвиток ціннісного ставлення студентів до майбутньої професійної діяльності; педагогічні умови, що впливають на особистісно-рефлексивний компонент професійної компетентності – формування потреби студентів у саморозвитку й самонавчанні, активізація пізнавальної діяльності студентів; педагогічні умови, що впливають на когнітивно-процесуальний компонент професійної компетентності – оволодіння економічними знаннями та усвідомлення їх значущості для здійснення майбутньої професійної діяльності, удосконалення педагогічної майстерності викладача, чітка структуризація навчальної інформації. Розроблено авторську модель формування професійної компетентності менеджерів (рис. 2).

Основними елементами розробленої моделі є: цільовий компонент, мета якого сформуванню професійну компетентність майбутнього менеджера агропромислового комплексу, з урахуванням вимог суспільства та ринку праці; змістовий компонент, який охоплює професійну компетентність майбутнього менеджера агропромислового комплексу та її структурні компоненти; організаційний компонент, в якому представлено чинники, педагогічні умови формування професійної компетентності та форми і методи організації навчального процесу, засоби навчання; оцінювально-результативний компонент, що складається з двох підблоків: перший підблок – оцінювання, з критеріально-діагностичним апаратом сформованості професійної компетентності майбутніх менеджерів і результативний підблок, який представляє чотири (низький, середній, достатній і високий) рівні сформованості професійної компетентності майбутніх менеджерів агропромислового комплексу.

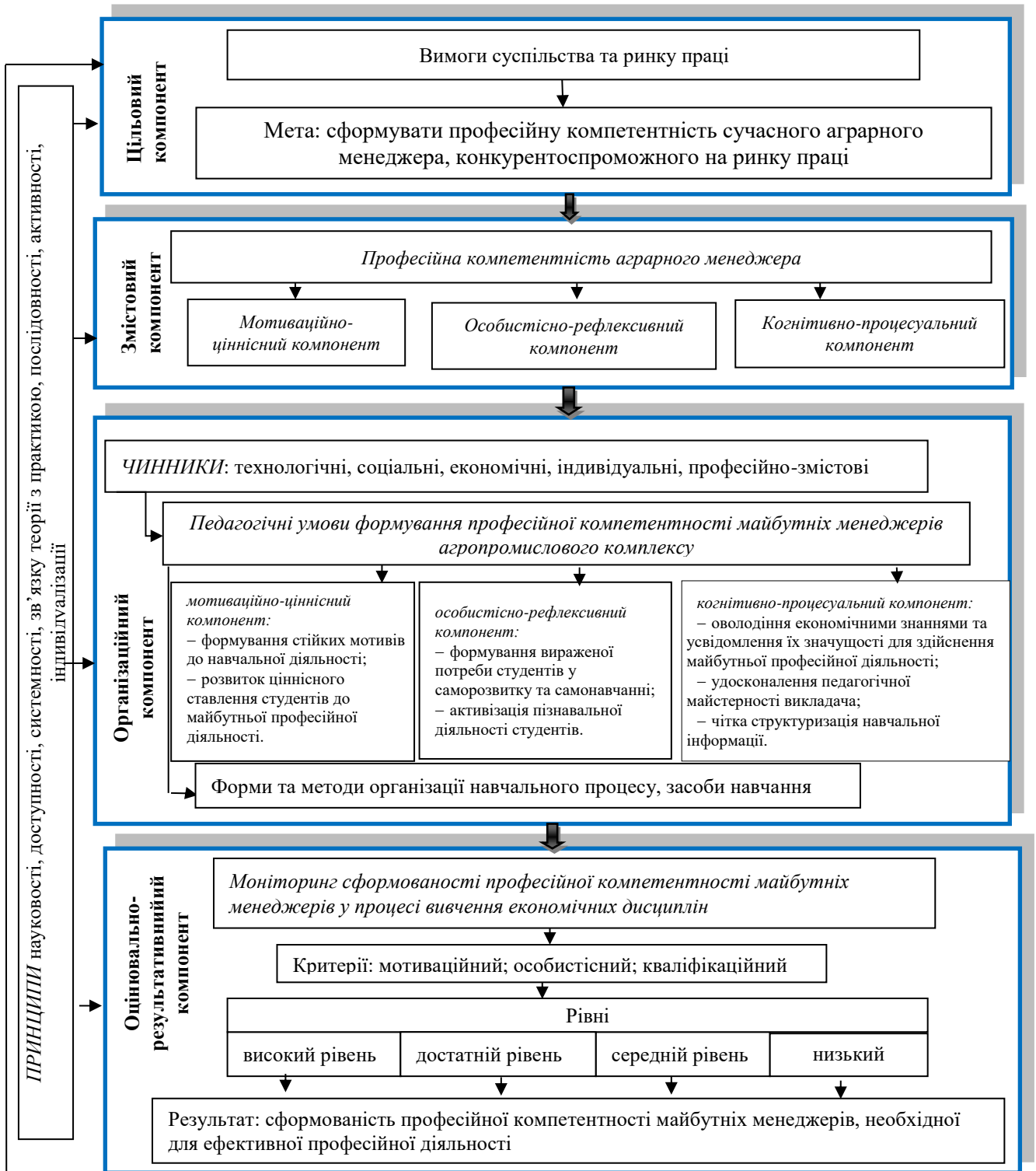

Рис. 2. Модель формування професійної компетентності менеджерів агропромислового комплексу

У другому розділі розроблено методика формування професійної компетентності студентів у процесі викладання економічних дисциплін, яка містить: оптимальне поєднання загально дидактичних методів, прийомів, способів, що застосовуються в таких формах навчання, як лекції, семінари, практичні заняття,

самостійна робота студентів, виконання індивідуальних завдань, проходження практики. Обґрунтовано, що у процесі викладання економічних дисциплін з циклу професійної і практичної підготовки доцільно використовувати такі види лекцій: вступна лекція, лекція-інформація, проблемна лекція, лекція-дискусія. При проведенні семінарських та практичних занять доведено доцільність застосування активних методів навчання (імітаційні, операційні та рольові ігри, аналіз конкретних ситуацій), «мозковий штурм», тестування. Розроблена методика передбачає дискутування під час заняття, за допомогою якого формується культура спілкування, що є необхідною в професійній діяльності менеджера. Ділові та рольові ігри ефективно формують професійні якості та професійну компетентність студентів, їх запровадження усуває протиріччя між навчальною та професійною діяльністю. Під час викладання економічних дисциплін майбутнім менеджерам агропромислового комплексу і формування у них професійної компетентності передбачено початковий, поточний, модульний та підсумковий контроль.

У третьому розділі **«Експериментальна перевірка педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх фахівців у сфері менеджменту»** проведено дослідження стану сформованості професійної компетентності в майбутніх менеджерів агропромислового комплексу після формувального експерименту; надано кількісний та якісний аналіз результатів експериментальної перевірки результативності педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх менеджерів агропромислового комплексу в процесі вивчення економічних дисциплін.

Для вивчення динаміки рівня сформованості професійної компетентності майбутніх менеджерів агропромислового комплексу було використано комплекс методик, а саме: методика В. Андреева з визначення конкурентоспроможності, зокрема, когнітивно-процесуального компонента професійної компетентності; тест А. Батрашева та А. Кисель для визначення рівня задоволеності навчально-виховним процесом та працею, що характеризує мотиваційно-ціннісний компонент професійної компетентності; авторська методика самооцінки професійної компетентності майбутніх менеджерів, яка дає можливість проаналізувати рівень сформованості професійної компетентності, враховуючи всі компоненти; авторська методика самооцінки професійної компетентності студентів, що розкриває особистісно-рефлексивний компонент професійної компетентності. Крім цього, було використано такі методи, як педагогічне спостереження, опитування, бесіда, тестування, експертне оцінювання, аналіз успішності студентів.

Результати, які отримано на початку констатувального експерименту, дали можливість зробити висновок про низький рівень мотивації студентів, невідповідність оцінювання студентами рівня власної професійної компетентності, що й підтвердило доцільність запровадження методики формування професійної компетентності майбутніх менеджерів агропромислового комплексу в процесі вивчення економічних дисциплін. Констатувальне дослідження проведено на базі Національного університету біоресурсів і природокористування України, Полтавської державної аграрної академії, Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. Петра Василенка та Білоцерківського

національного аграрного університету. Дослідженням загалом було охоплено 1100 студентів: 260 студентів 1-го курсу, 280 студентів 2-го курсу, 320 студентів 3-го курсу, 240 студентів 4-го курсу. Формувальний педагогічний експеримент здійснено на базі факультету аграрного менеджменту зі 100 студентами 3-го курсу за напрямом підготовки «Менеджмент», професійне спрямування «Менеджмент і адміністрування», з яких було сформовано експериментальну та контрольну групи.

На початку експерименту було сформульовано мету, завдання та принципи його реалізації, які відображають проблеми формування професійної компетентності майбутніх менеджерів агропромислового комплексу у цілях навчання, змісті дисциплін, методах, організаційних формах професійної підготовки студентів; створено навчальне середовище, в якому студенти активно взаємодіяли з викладачем та одногрупниками як в аудиторний, так і в поза аудиторний час; здійснено цілеспрямоване наповнення занять дисциплін професійними практичними завданнями, імітаційними, операційними та рольовими іграми; враховано визначені структурні компоненти професійної компетентності та їхнє поступове формування у процесі вивчення економічних дисциплін.

Після педагогічного експерименту визначали результативність педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх менеджерів агропромислового комплексу в процесі вивчення економічних дисциплін шляхом проведення контрольної діагностики для визначення динаміки змін у формуванні професійної компетентності студентів. Узагальнення отриманих даних дало змогу визначити середні показники розвитку складових компонентів професійної компетентності в балах за 100 бальною шкалою оцінювання (табл.1).

Таблиця 1

Середні показники розвитку компонентів професійної компетентності студентів експериментальної та контрольної груп до та після формувального експерименту за 100 бальною шкалою оцінювання

Етап експерименту	Група	Середні показники розвитку компонентів, бали		
		<i>мотиваційно-ціннісний</i>	<i>когнітивно-процесуальний</i>	<i>особистісно-рефлексивний</i>
До експерименту	ЕГ	43,56	43,36	44,3
	КГ	35,7	35,76	35,8
Після експерименту	ЕГ	66,26	66,1	66,12
	КГ	42,98	43,50	43,32

Отримані результати засвідчили позитивну якісну та кількісну динаміку рівня сформованості компонентів професійної компетентності студентів експериментальної групи порівняно з контрольною групою, тому було проранжовано якісні показники розвитку компонентів професійної компетентності майбутніх менеджерів агропромислового комплексу за зростанням, відповідний розподіл студентів подано в табл. 2.

Розподіл студентів експериментальної та контрольної груп за рівнями сформованості компонентів професійної компетентності до та після формувального експерименту, осіб та %

Компонент професійної компетентності	Ранг (бали)	Експериментальна група				Контрольна група			
		До експерим.		Після експерим.		До експерим.		Після експерим.	
		Кількість студентів							
		осіб	%	осіб	%	осіб	%	осіб	%
Мотиваційно-ціннісний	Низький (0–24)	11	22	5	10	16	32	11	22
	Середній (25–49)	18	36	7	14	21	42	20	40
	Достатній (50–74)	16	32	18	36	8	16	11	22
	Високий (75–100)	5	10	20	40	5	10	8	16
	Всього	50	100	50	100	50	100	50	100
Особистісно-рефлексивний	Низький (0–24)	10	20	5	10	15	30	10	20
	Середній (25–49)	15	30	7	14	20	40	21	42
	Достатній (50–74)	19	38	19	38	10	20	11	22
	Високий (75–100)	6	12	19	38	5	10	8	16
	Всього	50	100	50	100	50	100	50	100
Когнітивно-процесуальний	Низький (0–24)	11	22	5	10	16	32	10	20
	Середній (25–49)	16	32	6	12	20	40	21	42
	Достатній (50–74)	18	36	19	38	9	18	10	20
	Високий (75–100)	5	10	20	40	5	10	9	18
	Всього	50	100	50	100	50	100	50	100

Перед формувальним експериментом розподіл студентів за рівнями сформованості всіх компонентів професійної компетентності в контрольній та експериментальній групах суттєво не відрізнявся, в той же час після експерименту різниця є доволі суттєвою. При формуванні мотиваційно-ціннісного компонента в експериментальній групі на 4 % зросла кількість представників достатнього рівня та на 30 % збільшилась кількість студентів з високим рівнем, а в контрольній групі достатній та високий рівень збільшилися лише на 6 %. Після експерименту у формуванні особистісно-рефлексивного компонента професійної компетентності відбулися такі зміни: в експериментальній групі на 2 % підвищилася кількість представників достатнього рівня та на 30 % збільшилась кількість студентів з високим рівнем, а в контрольній групі лише на 2 і 8 % відповідно. Після завершення експерименту серед студентів експериментальної групи було помічено позитивну тенденцію до збільшення кількості осіб з достатнім та високим рівнем сформованості когнітивно-процесуального компонента професійної компетентності до 38 %. У контрольній групі кількість студентів з достатнім рівнем зменшилася на 2 %, а кількість представників високого рівня зросла на 6 %.

При перевірці ефективності педагогічних умов при формуванні мотиваційно-ціннісного компоненту професійної компетентності студентів встановлено, що до проведення формувального експерименту розподіл студентів за рівнями сформованості мотиваційно-ціннісного компоненту професійної компетентності в контрольній та експериментальній групах суттєво не відрізнявся, водночас після експерименту різниця також є доволі суттєвою. В експериментальній групі на 4 %

зросла кількість представників достатнього рівня та на 30 % підвищилась кількість студентів з високим рівнем, а в контрольній групі кількість студентів з достатнім та високим рівнями збільшилася лише на 6 %.

Результати перевірки педагогічних умов щодо формування особистісно-рефлексивного компонента професійної компетентності засвідчили, що до проведення формувального експерименту розподіл студентів контрольної та експериментальної груп за рівнями сформованості особистісно-рефлексивного компонента професійної компетентності не мав суттєвої різниці. Після експерименту ситуація дещо змінилася, в експериментальній групі на 2% зросла кількість представників достатнього рівня та на 30 % збільшилась кількість студентів з високим рівнем, а в контрольній групі лише на 2 і 8% відповідно.

Перевіряючи ефективність педагогічних умов при формуванні когнітивно-процесуального компонента професійної компетентності студентів, ми визначили, що перед проведенням формувального експерименту показники рівнів сформованості когнітивно-процесуального компонента професійної компетентності у студентів контрольної та експериментальної груп були подібними та суттєво не відрізнялися. Після завершення експерименту серед студентів експериментальної групи було відмічено збільшення осіб з достатнім та високим рівнем сформованості когнітивно-процесуального компонента професійної компетентності до 38 %.

Результати перевірки ефективності методики формування професійної компетентності майбутніх менеджерів агропромислового комплексу після завершення формувального експерименту наведено в табл. 3 та на рис. 3.

Таблиця 3

Розподіл випускників напряму підготовки «Менеджмент» експериментальної та контрольної груп після формувального експерименту за рівнями сформованості професійної компетентності, осіб та %

Група	Рівень сформованості професійної компетентності							
	Низький		Середній		Достатній		Високий	
Контрольна	9	18	17	34	15	30	9	18
Експериментальна	5	10	8	16	18	36	19	38

Після формувального експерименту серед представників експериментальної групи низький рівень сформованості професійної компетентності було зафіксовано у 10 % випускників, середній у 16 %. Кількість студентів, які мають достатній рівень 36 %, а високий – 38 % від загальної кількості випускників. Зміни у сформованості професійної компетентності серед студентів контрольної групи були не такими значними, а саме: кількість студентів з низьким рівнем склала 18 %, середнім – 34 %, достатнім – 30 %, а з високим рівнем становив 18 %. На нашу думку зміни в рівні сформованості професійної компетентності у студентів контрольної групи пов'язані з набуттям досвіду взаємодії, прагненням деяких студентів до оволодіння професійними вміннями та навичками.

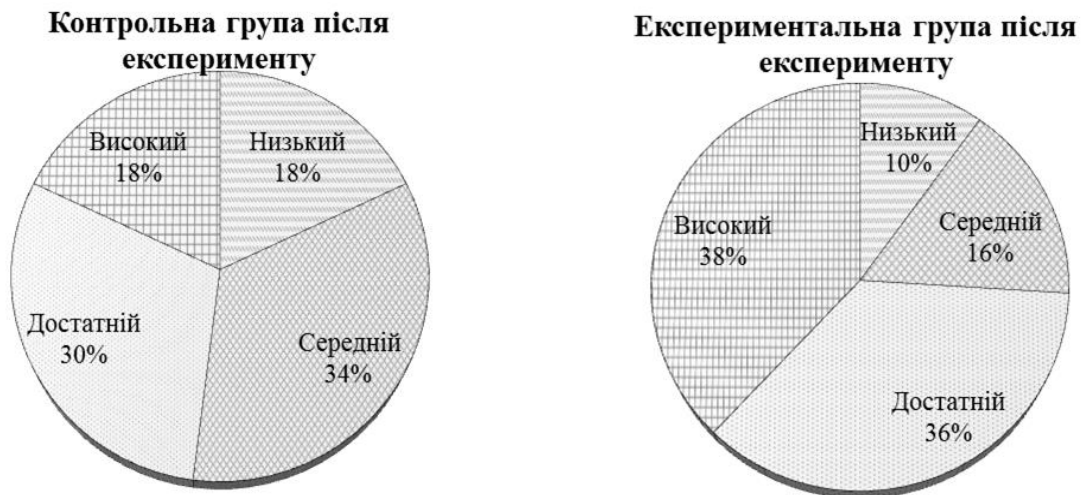

Рис. 3. Розподіл випускників напряму підготовки «Менеджмент» після формувального експерименту за рівнями сформованості професійної компетентності, %

З метою перевірки ефективності методики формування професійної компетентності майбутніх менеджерів агропромислового комплексу в процесі вивчення економічних дисциплін було використано критерій Пірсона χ^2 . Порівнявши показники контрольної та експериментальної груп після формувального експерименту було отримано нерівність $\chi^2_{\text{спост}} > \chi^2_{\text{крит}}$ ($15,492 > 7,815$), що свідчить про статистичну значущість різниці даних між експериментальною й контрольною групами і ефективність застосування педагогічних умов, а тому підтверджується припущення про те, що експериментальна робота з формування професійної компетентності майбутніх менеджерів агропромислового комплексу була більш ефективною у порівнянні з традиційною системою навчання.

Доведено, що реалізація запропонованих педагогічних умов формування професійної компетентності студентів позитивно впливає на самооцінку студентів, вона дає змогу визначити кінцеві результати педагогічної діяльності, яка спрямована на формування професійної компетентності майбутніх менеджерів агропромислового комплексу.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано вирішення наукового завдання щодо формування професійної компетентності майбутніх менеджерів агропромислового комплексу, що виявляється в розробленні, теоретичному обґрунтуванні і експериментальній перевірці ефективності методики формування професійної компетентності майбутніх менеджерів у процесі вивчення економічних дисциплін. Результати дослідження засвідчили досягнення мети, вирішення поставлених завдань і дали змогу сформулювати такі висновки:

1. Теоретичний аналіз дав підстави констатувати, що педагогічною наукою і практикою накопичено певний досвід із питань організації професійної підготовки та формування професійної компетентності економістів. Водночас сучасний стан організації підготовки менеджерів у вищих аграрних навчальних закладах не відповідає сучасним вимогам і потребам у розбудові аграрного виробництва країни. Спостерігаються недостатнє врахування впливу соціально-політичних змін, що відбулися в Україні, повільність переходу від усталених моделей підготовки фахівця до більш прогресивних, низька вмотивованість до оволодіння професійними знаннями, що зумовлює ризик поповнення сільськогосподарських підприємств некомпетентними або недостатньо підготовленими особами.

Розроблено структуру професійної компетентності з урахуванням особливостей професійної діяльності аграрних менеджерів. Виокремлено такі структурні компоненти професійної компетентності майбутніх менеджерів агропромислового комплексу: мотиваційно-ціннісний, особистісно-рефлексивний, когнітивно-процесуальний.

Мотиваційно-ціннісний компонент представлений як сукупність якостей і потреб у вдосконаленні пам'яті, мислення, творчих здібностей; він передбачає володіння науковими методами і формами пізнання; вміння усвідомлювати власні потреби й інтереси до здійснення діяльності в аграрній сфері та задовольняти їх; здатність до усвідомлення необхідності ставити перед собою нові завдання з метою власного самовдосконалення через активну пізнавальну діяльність. Особистісно-рефлексивний компонент відображає готовність і здатність спільно з іншими людьми розуміти й оцінювати інформацію про ділові відносини і зв'язки, робити висновки з цих питань. До складу цього компонента входять особистісні якості майбутнього менеджера, розвиток яких є вкрай важливим у навчальному процесі з урахуванням тенденцій соціально-економічного розвитку сучасного суспільства. Когнітивно-процесуальний компонент визначає якість управлінської діяльності, він включає в себе знання, уміння та здатності менеджера до здійснення управлінської діяльності. Цей компонент проявляється в готовності й здатності на основі спеціальних знань і умінь, орієнтуючись на чітку мету та використовуючи активні методи, самостійно й об'єктивно вирішувати професійні завдання, проблеми, досягати результатів.

2. Професійну компетентність майбутнього менеджера агропромислового комплексу визначаємо як якісну, інтегративну характеристику фахівця, яка об'єднує знання етичних норм ведення бізнесу та економічних особливостей агропромислового комплексу, управлінські, організаторські, політичні та соціально-психологічні знання, уміння і навички, а також творче мислення та креативність, готовність йти на ризик і брати на себе відповідальність, вміння передбачати результати діяльності агрофірми, планувати можливі прибутки та збитки в залежності з особливостями агропромислового виробництва, критично оцінювати наслідки власної діяльності.

3. Визначено та науково обґрунтовано педагогічні умови формування професійної компетентності майбутнього менеджера: формування стійких мотивів до навчальної діяльності, розвиток ціннісного ставлення студентів до майбутньої

професійної діяльності, формування вираженої потреби студентів у саморозвитку й самонавчанні, активізація пізнавальної діяльності студентів, оволодіння економічними знаннями та усвідомлення їх значущості для здійснення майбутньої професійної діяльності, удосконалення педагогічної майстерності викладача, чітка структуризація навчальної інформації.

4. Розроблено модель, основними елементами якої є: цільовий компонент, мета якого сформулювати професійну компетентність майбутнього менеджера агропромислового комплексу; змістовий компонент, в якому висвітлюється явище професійної компетентності та її структурні компоненти; організаційний компонент, в якому представлено педагогічні умови формування професійної компетентності; оцінювально-результативний компонент, умовно поділений на два підблоки: перший підблок – оцінювання, де висвітлено критеріально-діагностичний апарат сформованості професійної компетентності майбутніх менеджерів і результативний підблок, який представляє професійну компетентність майбутнього менеджера як інтегративну властивість особистості, що розвивається від нижчих рівнів до вищих.

5. На основі класифікації й систематизації теоретичного та емпіричного матеріалу визначено мотиваційно-ціннісний, когнітивно-процесуальний, особистісно-рефлексивний критерії сформованості професійної компетентності, відповідні показники та рівні, що дають можливість оцінити відповідність якостей студентів та їхньої поведінки професійним вимогам і спрогнозувати рівень її ефективності, отримати якісну, кількісну характеристику перебігу навчального процесу на певному етапі, коригувати його, зіставляючи проміжні результати з еталонними.

6. На підставі аналізу економічної, психологічної, педагогічної літератури та емпіричних матеріалів розроблено методичку формування професійної компетентності майбутніх менеджерів агропромислового комплексу в процесі вивчення економічних дисциплін, що має динамічний характер і передбачає застосування активних та інтерактивних методів навчання під час лекційних, практичних, семінарських занять, шляхом побудови діалогічної взаємодії, аналізу вирішення ситуацій, що наближені до реальної професійної діяльності, проведення ділових ігор, а також у процесі самостійної та індивідуальної роботи студентів, проведення контрольних заходів.

Ефективність розробленої методички формування професійної компетентності майбутніх менеджерів підтверджено педагогічним експериментом. У результаті проведеного експерименту запропоновано практичні рекомендації для вирішення проблеми формування професійної компетентності менеджерів агропромислового комплексу.

Дисертаційне дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми формування професійної компетентності менеджерів агропромислового комплексу при вивченні економічних дисциплін. Перспективи подальших досліджень пов'язані з поглибленим аналізом специфіки потребо-мотиваційної сфери студента-аграрника, потенціалу професійно орієнтованих дисциплін у контексті формування професійної компетентності, пошуком адекватних методів діагностики професійної компетентності. Потребують подальшого теоретичного осмислення та

експериментального обґрунтування механізми формування особистісних якостей менеджера, процеси створення оптимального освітнього середовища з урахуванням закордонного та вітчизняного досвіду.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Колісник Н. В. Критерії та рівні сформованості професійної компетентності майбутніх менеджерів агропромислового комплексу при вивченні економічних дисциплін / Н. В. Колісник // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». – Дод. 1 до Вип. 5. – Т. II (53). – 2014. – С. 450–458.

2. Колісник Н. В. Міжпредметна наступність у навчанні професійно-орієнтованих дисциплін / Н. В. Колісник // Вища освіта України. – Додаток 2: Європейська інтеграція вищої освіти України в контексті Болонського процесу. – 2013. – № 3. – С. 172–176.

Статті у наукових фахових виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз даних:

3. Колісник Н. В. Основні підходи до формування комунікативної компетентності на засадах принципу наступності / Н. В. Колісник // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Педагогіка, психологія, філософія. – 2014. – Вип. 199. – Ч. 1. – С. 155–162.

4. Колісник Н. В. Результативність методики формування професійної компетентності майбутніх менеджерів агропромислового комплексу при вивченні економічних дисциплін / Н. В. Колісник // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Педагогіка, психологія, філософія. – 2015. – Вип. 208. – Ч. 2. – С. 113–120.

5. Колісник Н. В. Професійна компетентність менеджера як психолого педагогічна проблема / Н. В. Колісник // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Педагогіка, психологія, філософія. – 2015. – Вип. 220. – С. 67–74.

Статті у наукових виданнях іншої держави:

6. N. Kolisnik. Interdisciplinary communication as a means of improving professional training future managers of agroindustrial complex in teaching professionally-oriented courses / Kolisnik N. // Nauka i studia. – 2013. – № 33 (101). – P. 40–44.

7. N. Kolisnyk. Present situation and analysis of professional training managers in studying of economic subject / Kolisnik N. // European humanities studies: State and Society. – 2014–2015. – № 2. – P. 115–123.

Тези наукових доповідей:

8. Колісник Н. В. Професійна компетентність і компетенції менеджера / Н. В. Колісник // 1025 річчя історії освіти в Україні: традиції сучасність та перспективи: Міжнародна наукова конференція, 22 травня 2014 року: тези доповіді. – К., 2014. – С. 239–245.

9. Колісник Н. В. Дослідження стану сформованості професійної компетентності в майбутніх менеджерів агропромислового комплексу /

Н. В. Колісник // Актуальні проблеми наук про життя та природокористування: III Міжнародна науково-практична конференція молодих вчених, 28–31 жовтня 2015 року: тези доповіді. – К., 2015. – С. 221–228.

Методичні рекомендації:

10. Колісник Н. В. Формування професійної компетентності майбутніх менеджерів агропромислового комплексу в процесі вивчення менеджменту: [методичні рекомендації для викладачів] / Н. В. Колісник. – Київ, 2014. – 76 с.

АНОТАЦІЯ

Колісник Н. В. Формування професійної компетентності майбутніх менеджерів агропромислового комплексу в процесі вивчення економічних дисциплін. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, 2016.

У дослідженні визначено та теоретично обґрунтовано сутність поняття «професійна компетентність менеджера агропромислового комплексу», її структуру, перелік професійно важливих якостей, які необхідні аграрному менеджеру у майбутній професійній діяльності. Досліджено зміст і структуру економічних дисциплін, сучасний стан підготовки майбутніх менеджерів агропромислового комплексу. Обґрунтовано педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх менеджерів агропромислового комплексу: педагогічні умови, які впливають на мотиваційно-ціннісний компонент: формування стійких мотивів до навчальної діяльності, розвиток ціннісного ставлення студентів до майбутньої професійної діяльності; педагогічні умови, які впливають на особистісно-рефлексивний компонент професійної компетентності: формування потреби студентів у саморозвитку і самонавчання, активізація пізнавальної діяльності студентів; педагогічні умови, які впливають на когнітивно-процесуальний компонент професійної компетентності: оволодіння економічними знаннями і усвідомлення їх значущості для здійснення майбутньої професійної діяльності, вдосконалення педагогічної майстерності викладача, чітка структуризація навчальної інформації. Розроблено та експериментально перевірено методику формування професійної компетентності менеджерів агропромислового комплексу, яка полягає у модульній побудові змісту дисциплін, використанні активних та інтерактивних методів навчання, особливій структурі практичних занять і запровадження різних форм самостійної роботи та контролю.

Ключові слова: економічні дисципліни, професійна компетентність менеджера агропромислового комплексу, професійно важливі якості, професійна діяльність, педагогічні умови.

АННОТАЦИЯ

Колесник Н. В. Формирование профессиональной компетентности будущих менеджеров агропромышленного комплекса в процессе изучения экономических дисциплин. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по

специальности 13.00.04 – Теория и методика профессионального образования, Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины, Киев, 2016.

В исследовании определены и теоретически обоснованы сущность понятия «профессиональная компетентность менеджера агропромышленного комплекса», ее структура, перечень профессионально важных качеств, которые необходимы аграрному менеджеру в будущей профессиональной деятельности.

Исследовано содержание и структуру экономических дисциплин, разработана методика формирования профессиональной компетентности будущих менеджеров агропромышленного комплекса в процессе изучения экономических дисциплин. Обоснованы педагогические условия формирования профессиональной компетентности будущих менеджеров агропромышленного комплекса: педагогические условия влияющие на мотивационно-ценностный компонент: формирование устойчивых мотивов к учебной деятельности, развитие ценностного отношения студентов к будущей профессиональной деятельности; педагогические условия влияющие на личностно-рефлексивный компонент профессиональной компетентности: формирование потребности студентов в саморазвитии и самообучении, активизация познавательной деятельности студентов; педагогические условия влияющие на когнитивно-процессуальный компонент профессиональной компетентности: овладение экономическими знаниями и осознание их значимости для осуществления будущей профессиональной деятельности, совершенствование педагогического мастерства преподавателя, четкая структуризация учебной информации.

Разработана модель, основными элементами которой являются: целевой компонент, цель которого сформировать профессиональную компетентность будущего менеджера агропромышленного комплекса; содержательный компонент, в котором освещается явление профессиональной компетентности и ее структурные компоненты; организационный компонент, в котором представлены педагогические условия формирования профессиональной компетентности; оценочно-результативный компонент, условно разделен на два подблока: первый подблок - оценка, где освещены критериально-диагностический аппарат сформированности профессиональной компетентности будущих менеджеров и результативный подблок, представляющий профессиональную компетентность будущего менеджера как интегративное свойство развивающейся от низших уровней к высшим.

Определены мотивационно-ценностный, когнитивно-процессуальный, личностно-рефлексивный критерии сформированности профессиональной компетентности, соответствующие показатели и уровни, которые дают возможность оценить соответствие качеств студентов и их поведения профессиональным требованиям и спрогнозировать уровень ее эффективности, получить качественную и количественную характеристику течения учебного процесса на определенном этапе, корректировать его, сопоставляя промежуточные результаты с эталонными.

Разработана и экспериментально проверена методика формирования профессиональной компетентности менеджеров агропромышленного комплекса. Эффективность разработанной методики формирования профессиональной

компетентности будущих менеджеров подтверждено педагогическим экспериментом.

В результате проведенного эксперимента предложены следующие практические рекомендации для решения проблемы формирования профессиональной компетентности менеджеров агропромышленного комплекса: помимо учебных пособий и учебников для студентов следует выдать и вводить в учебно-воспитательный процесс методические рекомендации для преподавателей по формированию профессиональной компетентности будущих выпускников при изучении экономических дисциплин; осуществлять повышение квалификации преподавателей высших аграрных учебных заведений I-IV уровней аккредитации на базе гуманитарно-педагогического факультета Национального университета биоресурсов и природопользования Украины.

Ключевые слова: экономические дисциплины, профессиональная компетентность менеджера агропромышленного комплекса, профессионально важные качества, профессиональная деятельность, педагогические условия.

ANNOTATION

Kolisnyk N. V. Professional competence of agribusiness future managers in the study of economic disciplines – The manuscript.

The thesis for a candidate's degree on specialty 13.00.04 – The theory and professional education methods. – The National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, 2016.

Nature of the term «the professional competence of agribusiness manager» was identified and theoretically grounded in the investigation. Its structure and the list of professionally important qualities that agricultural managers will need in their future careers were also defined in the work. The content and structure of economic subjects, the current state of future managers of agriculture training also formed an important part of the investigation.

Pedagogical conditions of agribusiness future managers professional competence were revealed in the investigation: pedagogical conditions that affect the motivational-value components: stable motives for learning activities formation, grave attitude of students to future careers development; pedagogical conditions that affect personal and reflective component of professional competence: the formation of student's need in self-development and self-study, activation of students cognitive activity; pedagogical conditions that affect cognitive procedural component of professional competence: mastery of economic knowledge and awareness of their importance for future professional activity, improving the pedagogical skills of teachers and the clear structure of educational information. The method of agribusiness managers professional competence formation was developed and tested during the investigation. Its essence is in its modular construction of content subjects using active and interactive teaching methods, the special structure of the practical knowledge and the introduction of various forms of self-study and control.

Key words: economic disciplines, professional competence manager of agricultural complex, professionally important qualities, professional activity, pedagogical conditions.